

Klimat- och näringslivsdepartementet
Energienheten, Säker tillförsel och marknader

kn.remissvar@regeringskansliet.se
linnea.carlen@regeringskansliet.se

Remissvar KN2023/03008

Rapporter Kortare ledtider för elnätsutbyggnad – Utveckla arbetssätt och parallella processer

Bakgrund

Sametinget i Sverige är både en statlig myndighet och ett folkvalt samiskt parlament med syfte att förbättra och tillse att samernas möjligheter som urfolk att bevara och utveckla sin kultur främjas. Sametingets uppgift är att medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, däribland renskötselns intressen, vid utnyttjandet av mark och vatten.

Inledning

Det svenska elnätet är reglerat genom att Energimarknadsinspektionen, Ei, ger tillstånd (nätkoncession) för att bygga och använda ledningar, granskar nätföretagens intäkter och bedömer om de är skäliga. Ei har tillsammans med Lantmäteriet och länsstyrelserna haft i regeringsuppdrag att utveckla och testa nya arbetssätt för en koordinerad process för hantering av de tillstånd och rättigheter som krävs för att bygga ut eller förstärka det svenska elnätet. Ei har tillsammans med Lantmäteriet och relevanta länsstyrelser utvecklat arbetssätt genom att koordinera sina respektive arbetssätt och processer i syfte att förkorta tiden för den samlade hanteringen av projekten. Det har också tagits fram en plattform för kunskapsutbyte och vidare lärande. I rapporten har man redogjort för processen för tillstånd från samråd till beslut.

Sametingets generella synpunkt

Sametinget anser att utredningen har fullföljt sitt uppdrag och utifrån det kommit fram till metoder att kunna korta ledtider. Vi anser att rapporten är lätt att förstå med bra disposition.

6.1 Kungörelse och verkställbarhet av beslut enligt 17 § ledningsrättslagen

I utredningen föreslås att i 17 § ledningsrättslagen (1973:1144) ska införas att medgivande om en förrättning får inledas helt eller delvis innan koncession har meddelats och ska gälla omedelbart. Syftet är att ledningsrättsförrättningen ska kunna ske parallellt med handläggningen av en ansökan om koncession för linje. Syftet är att förkorta ledtider genom

att de båda processerna kan ske parallellt. Beslut om medgivande föreslås meddelas genom att Ei kungör beslutet i Post och Inrikes Tidningar.

Överklagningstiden ska gälla från den dag som infaller en vecka efter att beslutet har kungjorts. Domstolen bör vara oförhindrad att meddela inhibition av beslutet och handläggningen hos lantmäterimyndigheten får avvakta. Upphävs inhibitionsbeslutet kan lantmäteriets handläggning återupptas. Om domstolen undanröjer medgivandebeslutet bör lantmäteriet avvisa ansökan om att inleda ledningsförrättning. I och med detta fastställs tiden för när beslutet om medgivande vinner laga kraft.

Sametingets synpunkter

Sametingets bedömning, och som har tagits upp i utredningen, är att det är viktigt att samrådsprocessen och konsultation med samebyar som sakägare och andra berörda samer har genomförts ordentligt om medgivande ska kunna beviljas.

6.6 Ersättning för markåtkomst

Förslag: Frågan om ändrade ersättningsregler för markåtkomst vid utbyggnad av elnätet bör utredas särskilt. - Lantmäterimyndigheten har utrett och gett förslag enligt uppdraget.

Sametingets synpunkter

Den samiska kulturen och renskötelsen står för en holistisk syn där man brukar naturresurserna utan att förbruka för människan är beroende av vad naturen ger. Naturens vara är också beroende av människans varsamhet. Med att bruka marker hållbart finns förutsättningar för naturen med renen och annat djur- och fågelliv att fortsätta producera sina ekosystemtjänster. Ur samiskt perspektiv så är ersättning för markåtkomst inte jämförbart med värdet av att kunna ha kvar oexploaterade marker för vi är beroende av dem.

Ett kraftigt ökande behov av elektrifiering medför konsekvenser för den samiska kulturen och renskötelsen om elproduktionen fortsatt huvudsakligen ska produceras inom Sápmi. Det ska förstås med insikt om den svårbalanserade målkonflikt som finns mellan å ena sidan ökat antal elintensiva etableringar och elproduktion samt å andra sidan respekten för samiska rättigheter samt säkerställandet av den samiska kulturens fortlevnad och utveckling. Sametingets mål är att det fortsatt ska finnas grundläggande förutsättningar att bedriva traditionell naturbetesbaserad renskötelse i varje sameby även för kommande generationer. De övergripande klimatanpassningsmålen för Sametingets ansvarsområde och uppdrag är att arbeta för att bevara biologisk mångfald samt att minska sårbarheten genom ökad flexibilitet.

Det samiska folkets status som urfolk, folk och nationell minoritet medför särskilda kollektiva och individuella rättigheter enligt internationell och nationell rätt. Samernas ställning som urfolk, folk samt en av de nationella minoriteterna är erkända mot bakgrund av samernas under långvarig tids bruk av sina marker, urminnes hävd och att man behållit sin kultur med renskötelsen med holistiskt förhållande till sina resurser. De kollektiva rättigheter som är relevanta i detta sammanhang är framför allt rätten till mark och vatten (markanvändning), renskötelse rätt, egendomsrätt, självbestämmande och konsultation. Dessa

rättigheter säkerställer att det samiska folket kan fortsätta utöva och utveckla sin kultur och sina språk, sedvänjor och traditionella näringar. Vid tolkning, beslutsfattande och tillämpning av nationell rätt ska folkrättsliga principer och instrument ges betydelse. Renskötselns centrala ställning för den samiska kulturen är ett skäl till att rennäringen är att betrakta som ett allmänt intresse och riksintresse som skyddas av bestämmelsen i 3 kap. 5 § miljöbalken (1998:808). Riksintresset infördes genom naturresurslagen (prop. 1985/86:3) för rennäringens svårighet att hävda sina intressen när tunga exploateringsintressen ställde krav på att få utnyttja mark- och vattenområden där näringen bedrevs. Rennäringens markanvändning hade redan då oftast fått träda tillbaka för andra intressen. Det enskilda och allmänna rennäringensintresset är många gånger svåra att särskiljas vid nyttjandet av mark och vatten men det är även tydligt att båda ska beaktas.

Den samiska kulturen med renskötseln har hittills anpassat sig trots en lång tids pågående kolonisationen av de samiska markerna och vattnen genom olika lagstiftningar och politiska styrdokument. Den samiska kulturen och renskötseln är arealkrävande och beroende av stora områden för renens naturbetesbaserade säsongsbeten.

Yttrandet har lämnats av tillförordnad avdelningschef Ingela Nilsson efter föredragning av samhällsplanerare Laila Öberg, avdelning Rennäring, samhälle och miljö.